

Історико-політичні проблеми сучасного світу:
Збірник наукових статей. – Чернівці:
Чернівецький національний університет,
2024. – Т. 49. – С. 16-26
DOI: 10.31861/mhpi2024.49.16-26

Modern Historical and Political Issues:
Journal in Historical & Political Sciences. – Chernivtsi:
Chernivtsi National University,
2024. – Volume. 49. – pp. 16-26
DOI: 10.31861/mhpi2024.49.16-26

УДК [327.7:32.019.5](477), „2011/2022”

Томас Зоммерер¹, Константін Трайш², Галина Івасюк³

Політизація міжнародних організацій режиму європейської безпеки в українському публічному просторі

У даній статті мова йде про політизацію міжнародних організацій в українському публічному просторі. Автори зробили спробу краще зрозуміти роль екзистенційних криз, а також вплив статусу членства держави і авторитету організації на політизацію. Мета статті: дослідити динаміку політизації в Україні щодо п'яти міжнародних організацій, актуальних у контексті європейського порядку безпеки: ЄС, НАТО, ОБСЄ, ООН та Рада Європи. Завдання дослідження: вибрати релевантні для України організації європейського порядку безпеки і репрезентативний текстовий корпус; встановити частоту згадок про релевантні міжнародні організації в українському медійному просторі, а також на базі даних міжнародних інформаційних агентств; дослідити тенденції політизації в українському та міжнародному середовищах, порівняти їх між собою; уточнити теоретичні положення на базі емпіричного дослідження українського випадку та розширити знання про політизацію міжнародних організацій.

Емпіричне дослідження українського випадку було проведене за допомогою контент-аналізу та кількісного аналізу даних українських та міжнародних інформаційних агенцій. У результаті було емпірично досліджено політизацію п'яти організацій європейської системи безпеки (ЄС, НАТО, ОБСЄ, ООН та Ради Європи) на основі матеріалів українських та міжнародних ЗМІ за період з 2011 по 2022 рр. На основі аналізу даних зроблено висновки, що ступінь політизації цих організацій в Україні різко зростає після 2014 та 2022 років, а також має досить сталий характер. Формальний авторитет організацій має вплив на ступінь політизації не у всіх випадках. Статус членства не впливає на політизацію досліджених організацій в Україні.

Ключові слова: міжнародні організації, політизація, видимість, авторитет, НАТО, ЄС, Рада Європи, ОБСЄ, ООН, Україна.

Thomas Sommerer¹, Constantin Treisch², Halyna Ivasiuk³

Politicization of International Organizations of the European Security Regime in Ukrainian Public Space

This article touches upon the politicization of international organizations in the Ukrainian public. Although the literature on politicization has grown significantly in recent years, research has focused on Western Europe and North America. Analysis of the politicization of international organizations in Ukraine, which has been experiencing a fundamental crisis for years, provides an opportunity to better

¹ Професор міжнародних організацій департаменту політики та державного управління Потсдамського університету, Німеччина.
Professor of International Organizations at the Department of Politics and Public Administration of University of Potsdam, Germany.

E-mail: thomas.sommerer@uni-potsdam.de; <https://orcid.org/0009-0007-5729-140X>.

² Магістрант міжнародних відносин Потсдамського університету, Німеччина.
Master of Arts International Relations of University of Potsdam, Germany.

E-mail: constantin.treisch@uni-potsdam.de; <https://orcid.org/0009-0000-6317-4428>.

³ Кандидат політичних наук, Гостьова дослідниця кафедри міжнародних організацій Потсдамського університету, Німеччина.
Doctor of political sciences, Guest researcher at the Chair of International Organizations of University of Potsdam, Germany.

E-mail: galynaivasiuk@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-7630-2481>.

understanding the phenomenon of politicization. The *purpose* of this article is to investigate the dynamics of politicization in Ukraine regarding five international organizations relevant in the context of the European security order: EU, NATO, OSCE, UN and Council of Europe. The analysis of this specific case aims to improve the understanding of the phenomenon of politicization at the international level and to contribute to further theoretical development. This concerns, in particular, two aspects that have been neglected in previous studies: the role of intense or even existential crises and politicization at different stages of membership status. In the article, we empirically investigate the politicization of international organizations based on the reports of the Ukrainian Information Agency UNIAN and international information agencies for the period from 2011 to the end of 2022. To achieve the goal, the following *tasks*: to select organizations of the European security order and a representative text corpus relevant for Ukraine; to establish the frequency of mentions of relevant international organizations in the Ukrainian media space, as well as on the database of international information agencies; to investigate the trends of politicization in the Ukrainian and international environments, to compare them with each other; clarify the theoretical provisions based on the empirical study of the Ukrainian case and expand knowledge about the politicization of international organizations. *Conclusions*. The study of the politicization of international organizations in Ukraine provided the opportunity to expand theoretical knowledge on this issue. In particular, the issue of the influence of existential crises on the development of politicization, the differences in politicization depending on the status of state membership and the formal authority of the organization, as well as the specifics of politicization in national and international mass media were discussed in more detail.

Keywords: international organizations, politicization, salience, authority, NATO, EU, Council of Europe, OSCE, UN, Ukraine.

Постановка наукової проблеми та її значення. У політичному дискурсі від діяльності міжнародних організацій часто очікують вирішення конфлікту або ж вербалізують розчарування та критику, в той час як відповідальні інститути, що приймають рішення, намагаються публічно виправдати власні дії. Той факт, що міжнародні інституції, які часто працюють поза увагою широких кіл, потрапляють у поле зору громадськості, у дослідженнях міжнародних відносин називають політизацією. Політизація означає перенесення відповідної політичної проблеми в публічний дискурс (Нонгоф та ін.⁴; Ріксен і Цангль⁵; Цюрн⁶). Процес політизації передбачає, що політизовані теми, актори чи інституції отримують більше соціальної уваги, а відповідна цільова група (аудиторія) розширюється (Шміттер⁷; Гуттер та Гранде⁸).

Зростання політизації створює як можливості, так і ризики для міжнародних організацій та їх держав-учасниць. З одного боку, це явище може призвести до більшої прозорості, участі та чутливості у реагуванні (Цюрн⁹). Що стосується європейської інтеграції, від самого початку покладалися надії на поглиблення процесів політизації (Гаас¹⁰; Шміттер¹¹). Також виявилось, що за певних умов контестація (заперечення) і критика в публічному дискурсі країн-учасниць може зміцнювати організацію, оскільки спонукає її краще вирішувати виклики (Зоммерер та ін.¹²). Загалом у політологічних дебатах домінує обговорення ризиків, які виникають особливо тоді, коли спроможність організацій розв'язувати проблеми виявляється низькою. Постає небезпека, що внаслідок політизації зникнуть сприйняття організації і так званий дозвільний консенсус (*permissive consensus*). Це може призвести до серйозних проблем при запровадженні орга-

⁴ Nonhoff, M., Gronau, J., Nullmeier, F. und Schneider, S. (2009), „Zur Politisierung internationaler Institutionen: Der Fall G8“, *Zeitschrift für Internationale Beziehungen*, Bd. 16 Nr. 2, S. 237-267.

⁵ Rixen, T. and Zangl, B. (2013), „The politicization of international economic institutions in US public debates“, *Review of International Organizations*, Vol. 8, pp. 363-387.

⁶ Zürn, M. (2014), „The Politicization of World Politics and its Effects: Eight Propositions“, *European Political Science Review*, Vol. 6 No. 1, pp. 47-71.

⁷ Schmitter, P.C. (1969), „Three Neo-Functionalist Hypotheses about International Integration“, *International Organization*, Vol. 23 No.1, pp. 161-166.

⁸ Hutter, S. and Grande, E. (2014), „Politicizing Europe in the National Electoral Arena: A comparative Analysis of Five West European Countries, 1970–2010“, *Journal of Common Market Studies*, Vol. 52 No. 5, pp. 1002-1018.

⁹ Zürn, M. (2014), *Ibid.*

¹⁰ Haas, E. (1961), „International integration: The European and the universal process“, *International Organization*, Vol. 15 No. 3, pp. 366-392.

¹¹ Schmitter, P.C. (1969), *Ibid.*

¹² Sommerer, T., Agné, H., Zelli, F. and Bart, B. (2022), *Global Legitimacy Crises: Decline and Revival in Multi-lateral Governance*, Oxford University Press, Oxford.

нізацією заходів (Цюрн¹³) і, зрештою, до того, що держави-учасниці відмовляться від своєї підтримки та не зроблять подальших кроків до інтеграції. Зрештою, організація може втратити держав-учасниць, або її навіть можуть розпустити (Дійкстра та Дебре¹⁴).

Стан дослідження проблематики. У цій статті ми розглянемо політизацію міжнародних організацій в українському публічному просторі. Не зважаючи на те, що кількість літератури про політизацію за останні роки значно збільшилася, дослідження в основному зосереджені на Західній Європі та Північній Америці (наприклад, Нонгофф та ін.¹⁵; Ріксен та Цангль¹⁶; Де Вільде та ін.¹⁷; Шмідтке¹⁸; Раух і Цюрн¹⁹). Інші країни та регіони майже не представлені. Це особливо актуально, якщо припустити, що, окрім зростання авторитету, саме кризи є рушійною силою політизації (наприклад, Гуттер та Крізі²⁰), і ці кризи часто відбуваються за межами країн, глибоко охоплених дослідженнями. Ще одне обмеження існуючих досліджень політизації полягає в типі досліджуваних криз. Зазвичай воно стосується економічних криз, таких як наслідки євро-кризи. Однак, вплив воєн та військових конфліктів навряд чи достатньо представлено у дослідженнях. З цих причин аналіз політизації міжнародних організацій в Україні, яка роками переживає фундаментальну кризу, дає можливість краще зрозуміти явище політизації.

Іншим аспектом актуальності з точки зору сучасного стану досліджень є те, що Україна – учасниця деяких профільних організацій (ООН, ОБСЄ, Ради Європи), а в інших вона має лише статус кандидата на членство (ЄС, НАТО). Політизація організацій у країнах, які (ще) не є учасницями, залишається досі недостатньо дослідженою сферою (див. Бексель та ін.²¹). Окрім того, явище політизації міжнародних організацій недостатньо представлено в україномовних дослідженнях, що надає нашій тематиці особливої актуальності.

Метою даної статті є дослідити динаміку політизації п'яти міжнародних організацій, актуальних у контексті європейського порядку безпеки – ЄС, НАТО, ОБСЄ, ООН та Ради Європи – в українському та міжнародному медійних просторах. Аналіз цього конкретного випадку має на меті покращити розуміння явища політизації на міжнародному рівні та сприяти подальшому теоретичному розвитку. Це стосується, зокрема, двох аспектів, якими нехтували в попередніх дослідженнях: ролі інтенсивних чи навіть екзистенційних криз і політизації на різних етапах статусу членства. У статті ми емпірично досліджуємо політизацію міжнародних організацій на основі звітів Українського інформаційного агентства УНІАН та міжнародних інформаційних агентств за період з 2011 року до кінця 2022 року. Для реалізації мети поставлено такі **завдання**: вибрати релевантні для України організації європейського порядку безпеки і репрезентативний текстовий корпус; встановити частоту згадок про релевантні міжнародні організації в українському медійному просторі, а також на базі даних міжнародних інформаційних агентств; дослідити тенденції політизації в українському та міжнародному середовищах, порівняти їх між собою; уточнити теоретичні положення на базі емпіричного дослідження українського випадку та розширити знання про політизацію міжнародних організацій.

¹³ Zürn, M. (2014), "The Politicization of World Politics and its Effects: Eight Propositions", *European Political Science Review*, Vol. 6 No. 1, pp. 47-71.

¹⁴ Dijkstra, H. and Debre, M. (2021), "Institutional Design for a Post-Liberal Order: Why Some International Organizations Live Longer Than Others", *European Journal of International Relations*, Vol. 27 No. 1, pp. 311-339.

¹⁵ Nonhoff, M., Gronau, J., Nullmeier, F. und Schneider, S. (2009), „Zur Politisierung internationaler Institutionen: Der Fall G8“, *Zeitschrift für Internationale Beziehungen*, Bd. 16 Nr. 2, S. 237-267.

¹⁶ Rixen, T. and Zangl, B. (2013), "The politicization of international economic institutions in US public debates", *Review of International Organizations*, Vol. 8, pp. 363-387.

¹⁷ De Wilde, P. (2011), "No Polity for Old Politics? A Framework for Analyzing the Politicization of European Integration", *Journal of European Integration*, Vol. 33 No. 5, pp. 559-575.

¹⁸ Schmidtke, H. (2019), "Elite legitimization and delegitimation of international organizations in the media: Patterns and explanations", *The Review of International Organizations*, Vol. 14 No. 4, pp. 633-659.

¹⁹ Rauh, C. and Zürn, M. (2020), "Authority, Politicization, and Alternative Justifications: Endogenous Legitimation Dynamics in Global Economic Governance", *Review of International Political Economy*, Vol. 27 No. 3, pp. 583-611.

²⁰ Hutter, S. and Kriesi, H.-P. (2019), "Politicizing Europe in times of crisis", *Journal of European Public Policy*, Vol. 26 No. 7, pp. 996-1017.

²¹ Bexell, M., Jönsson, K. and Uhlin, A. (2022), *Legitimation and Delegitimation in Global Governance: Practices, Justifications, and Audiences*, Oxford University Press, Oxford.

Методика дослідження. Для реалізації поставлених завдань ми будемо опиратися перш за все на методи контент-аналізу та кількісного аналізу матеріалів ЗМІ, присвячених тематиці міжнародних організацій в українському контексті. На міжнародному рівні це зазвичай не викликає проблем через широке розповсюдження англomовних статей (Ріксен та Цангль²²; Шмідтке²³; Зоммерер та ін.²⁴). Однак такий підхід призводить до помітного викривлення результатів, оскільки національну специфіку навряд чи можна охопити за допомогою англomовних ЗМІ (Геркен та Кноль²⁵).

У якості україномовної бази даних ми використали інформацію Українського незалежного інформаційного агентства новин (УНІАН), оскільки ці дані пропонуються у відкритому доступі, відомі широкому колу української громадськості (а тому мають вплив на формування громадської думки) і покривають тематику дослідження за тривалий проміжок часу. Для кожного року нашого періоду спостереження ми фіксуємо кількість статей про п'ять обраних організацій, розрізняючи кількість статей, у яких організація згадується в назві (і, отже, відіграє ключову роль), та кількість тих статей, де назва організації зустрічається лише в тексті.

Щоб порівняти динаміку політизації в українських медіа з динамікою у міжнародному контексті, ми також фіксуємо повідомлення про п'ять вибраних організацій у міжнародних ЗМІ через базу даних Lexis Uni та архіви шести інформаційних агентств: Agence France Presse, Associated Press International, dpa international, PR Newswire, Japan Economic Newswire та ITAR-TASS. Щоб включити лише ті статті, які мають істотний зв'язок з Україною, назва міжнародної організації знаходиться на відстані не більше десяти слів від термінів «Україна» або «український».

Період спостереження охоплює дванадцять років, від 2011 і до 2022 року. Таким чином ми фіксуємо суспільне сприйняття міжнародних організацій задовго до протестів Євромайдану в 2013 році та початку війни на Донбасі в 2014 році, а також включаємо події на початку російського вторгнення 2022 року. Це дозволяє нам простежити політизацію на різних фазах кризи.

Мета нашого емпіричного дослідження – представити політизацію міжнародних організацій в Україні в національному та міжнародному контекстах. Ми трактуємо зростання присутності цих організацій у публічному дискурсі як показник їх політизації. Нашу увагу зосереджено на першому вимірі концепції політизації, а саме на видимості (помітності, важливості) міжнародних організацій (англ. *salience*).

Виклад основного матеріалу. Щоб перевірити наші теоретичні очікування щодо моделей політизації вибраних міжнародних організацій у випадку України, ми проводимо кількісний аналіз повідомлень національних та міжнародних інформаційних агентств. Аналіз включає п'ять обраних організацій, які представляють європейську систему безпеки (Гелбрес і Зауертайг²⁶; Бірман²⁷), а саме ЄС, НАТО, ОБСЄ, ООН і Раду Європи (РЄ). Україна є учасницею трьох із п'яти організацій (ОБСЄ, ООН, РЄ), а також потенційним новим членом ЄС та НАТО. ЄС і ООН мають широкі офіційні повноваження, тоді як інші організації у своїх функціях більш специфічні (див. Табл. 1).

²² Rixen, T. and Zangl, B. (2013), "The politicization of international economic institutions in US public debates", *Review of International Organizations*, Vol. 8, pp. 363-387.

²³ Schmidtko, H. (2019), "Elite legitimation and delegitimation of international organizations in the media: Patterns and explanations", *The Review of International Organizations*, Vol. 14 No. 4, pp. 633-659.

²⁴ Sommerer, T., Agné, H., Zelli, F. and Bart, B. (2022), *Global Legitimacy Crises: Decline and Revival in Multilateral Governance*, Oxford University Press, Oxford.

²⁵ Herkenrath, M. and Knoll, A. (2011), "Protest events in international press coverage: An empirical critique of cross-national conflict databases", *International Journal of Comparative Sociology*, Vol. 52 No.3, pp. 163-180.

²⁶ Galbreath, D. and Sauerteig, S. (2014), "Regime complexity and security governance", Sperling, J. (Ed.), *Handbook of governance and security*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, pp. 82-97.

²⁷ Biermann, R. (2009), "NATO's institutional decline in post-Cold War security governance", Wagnsson, C., Sperling, J. & Hallenberg, J. (Ed.s), *European Security Governance*, Routledge, London, pp. 40-60.

Таблиця 1.

Вибір міжнародних організацій²⁸

Міжнародна організація	Членство України	Формальний авторитет
Європейський Союз (ЄС)	Ні	0,71
Рада Європи (РЄ)	Так	0,19
Північноатлантичний альянс (НАТО)	Ні	0,20
Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ)	Так	0,14
Організація Об'єднаних Націй (ООН)	Так	0,62

Виходячи з аналізу бази даних УНІАН, на рисунках 1 та 2 чітко видно варіацію політизації різних міжнародних організацій у часовій перспективі. Загалом динаміка політизації сильно залежить від конкретно взятої організації і відзначається різними періодами піків для кожної із них, в той час як схожі та спільні тенденції можна визначити лише у певній мірі. Деякі міжнародні організації, зокрема НАТО та ЄС, піддаються більшій політизації протягом усього періоду. Загалом, є чіткі відмінності між видимістю у текстах (рис. 1) і в заголовках (рис. 2) інформаційного агентства.

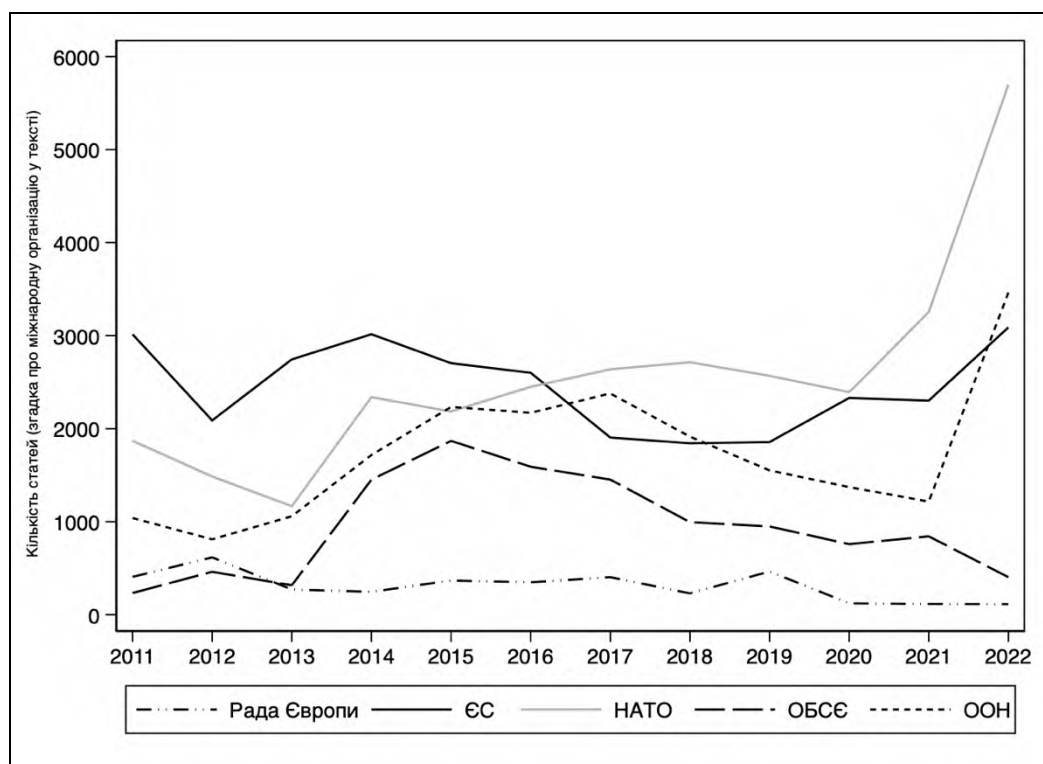

Рисунок 1. Видимість міжнародних організацій в українських ЗМІ, 2011-2022: згадка у тексті статті

Видимість міжнародних організацій в українському публічному просторі

В абсолютних показниках (у текстах статей) найчастіше згадувалися НАТО (30 763 статті за весь період спостереження) та ЄС (29 494 статті). Щодо ООН, то тут зафіксовано нижчу присутність у ЗМІ (20 930), хоча вона вища, ніж у ОБСЄ (11 331). Рада Європи (3 712) має найменшу видимість та відіграє незначну роль в українському медійному просторі впродовж досліджува-

²⁸ Формальний авторитет: дані на основі індексу IAD (Цюрн та ін., 2021). Значення 0,14 відповідає 25 перцентилію, 0,28 відповідає медіані.

ного періоду. Цікаве відхилення можна спостерігати в текстовому корпусі назв статей (рис. 2). Тут також найчастіше згадується НАТО (5 883), далі йдуть ООН (4 767) і ОБСЄ (3 260). ЄС з цієї точки зору значно менш помітний (2 547), а Рада Європи тут також відіграє найменшу роль. Слід зазначити, що кількісний показник для ЄС міг би відрізнятись, оскільки пошукова система сайту відображає результати від трьох буквенних символів. Тому, у випадку ЄС, було враховано лише ті результати пошуку, які містили терміни «Євросоюз» та «Європейський Союз».

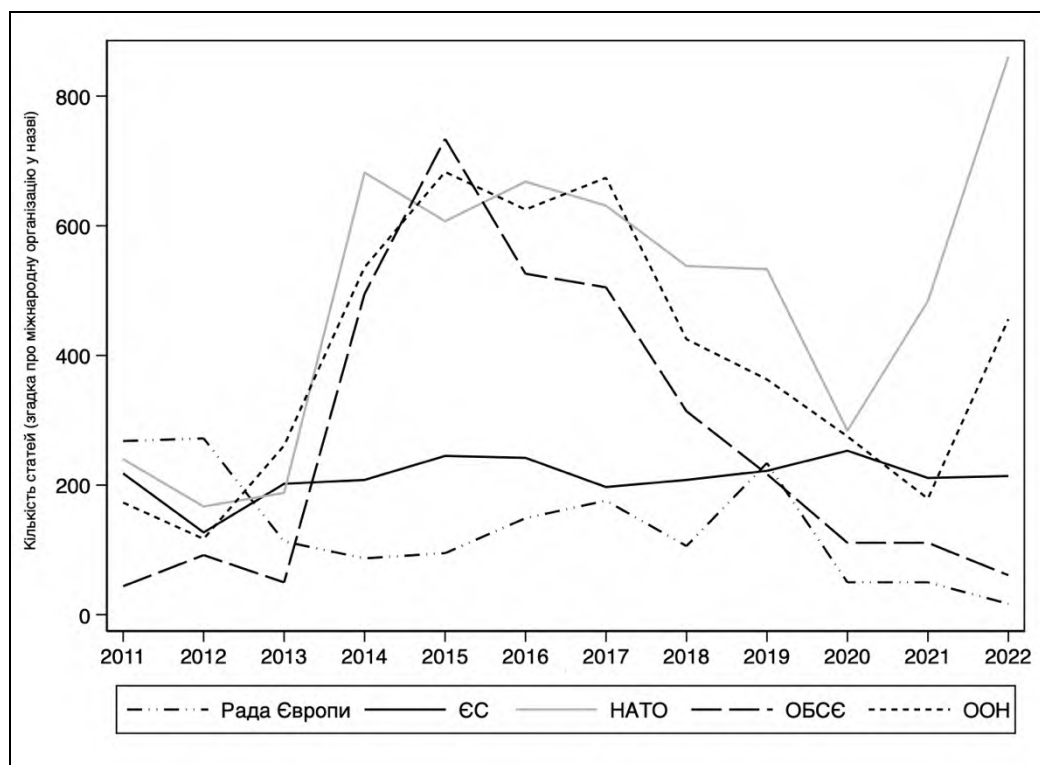

Рисунок 2. Видимість міжнародних організацій в українських ЗМІ, 2011-2022: згадка у назві статті

Далі розглянемо зміну видимості цих міжнародних організацій з часом (рис. 1). Хоча ЄС був найпомітнішим у першій половині досліджуваного періоду до 2016 року, у наступні роки він втратив як в кількості абсолютних згадок, так і у співвідношенні із НАТО та ООН, які по кількості згадок навіть відтіснили ЄС на третє місце у 2017 та 2022 роках. Даний проміжок часу ознаменувався кризою в ЄС і виходом із нього Британії у січні 2021 року. Негативно вплинути на кількість згадок про ЄС в Україні могли дискусії всередині ЄС щодо майбутнього напрямку Союзу, а також АТО на Сході України, що відсунуло міркування економічної політики на другий план.

ОБСЄ, яка отримала більшу увагу громадськості з 2014 року, все ж не досягла переваг у абсолютних показниках порівняно з іншими трьома найчастіше згадуваними організаціями. Більше того, це єдина організація серед вище перелічених, для якої зафіксовано значний спад у 2022 році, що ймовірно зумовлено завершенням її місії на Донбасі. Щодо політизації Ради Європи, то хоча у динаміці чотирьох інших організацій простежуються невеликі паралелі, графік Ради Європи досить статичний і перебуває на надзвичайно низькому рівні.

Схема динаміки політизації п'яти організацій схожа, якщо ми розглянемо лише ту частину звітності, у якій міжнародні організації відіграють більш центральну роль, тобто згадуються у назві (рис. 2). Тут також можна спостерігати кілька фаз зростання та спаду, окрім того, рівень видимості суттєво відрізняється між організаціями. Інтерес становлять два відхилення. По-перше, роль ЄС в українському відображенні залишається незмінною протягом усіх криз – це також стосується 2014 та 2022 років. По-друге, з 2017 року ми спостерігаємо більший спад інтенсивності повідомлень про ОБСЄ, НАТО та ООН. Загалом, на рисунках 1 та 2 видно, що помітність усіх організацій, за винятком Ради Європи, зросла на початку АТО та залишалася на

високому рівні, але згодом дещо знизилася. Особливо стрімко у результаті російського вторгнення зросла політизація для ООН і НАТО.

Рисунки 1 та 2 також дають важливі підказки щодо ролі інституційної влади та статусу членства. Згадані відмінності у відносній видимості обраних організацій відповідають відмінностям у рівні інституційної влади. Авторитет ЄС та ООН значно вищий, ніж авторитет ОБСЄ та Ради Європи (див. табл. 1; пор. Цюрн та ін.²⁹). Однак результат НАТО не вписується в картину – де-юре авторитет цієї організації низький, про що свідчать орієнтовані на консенсус правила голосування та недостатня сила наднаціональних органів. Водночас інші чинники, такі як фактична влада, заснована на політичній і військовій силі, також можуть бути причиною посилення політизації. Ми не спостерігаємо жодних відмінностей щодо статусу членства України. НАТО та ЄС, перспективи членства яких часто коливалися з моменту здобуття Україною незалежності, є найпомітнішими організаціями серед української громадськості впродовж періоду нашого спостереження. Однак другорядну роль ЄС у вибірці (рис. 2) також можна розглядати як доказ проти еквівалентності даних організацій.

Історичне розгортання процесів, наведене на рисунках, дозволяє зробити висновки про сильний вплив криз на політизацію організацій. Події 2014 року підтверджують наші очікування щодо ролі криз. За винятком Ради Європи, усі міжнародні організації зафіксували значне зростання видимості у текстах УНІАН. Це тісно пов'язано з кризою, яка виникла внаслідок провалу переговорів з ЄС і нового зближення України та Росії, що особливо гостро проявилось у 2014 році з початком війни на Донбасі та анексією Криму. У цей період ОБСЄ та НАТО, як організації, які спеціалізуються на питаннях безпеки, демонструють найбільше зростання графіків.

У наступні роки ми можемо спостерігати різні, іноді суперечливі події. По-перше, ми розглядаємо ООН і ОБСЄ, членом яких Україна вже є. Щодо обидвох організацій було зафіксовано подальше зростання політизації в 2015 році (рис. 1-2), рівень якої послідовно знизився до 2021 року. У 2014 році ОБСЄ створила спеціальну моніторингову місію на сході України, яка мала сприяти дипломатичному виходу із кризи та сформувала надії на мирне вирішення конфлікту. Зрештою, після закриття місії ОБСЄ і початку повномасштабних військових дій, важливість ОБСЄ у пресі значно знизилася, і ми допускаємо, що це пов'язано із крахом надій, покладених на місію ОБСЄ. Подібне пояснення можна запропонувати, дивлячись на схему політизації ООН: із продовженням кризи в Україні надія на дипломатичне вирішення за підтримки ООН зменшилася в політичному дискурсі України, а громадськість втратила інтерес до цієї організації.

Посилення політизації НАТО свідчить про те, що в результаті її сприймали як найбільш релевантну організацію у цій кризі безпеки. Окрім того, оскільки Україна висловлює дедалі більше бажання приєднатися до НАТО, ці результати також чітко демонструють гарантії безпеки, які значна частина українського суспільства очікує отримати від вступу до НАТО. Також і політизація НАТО після російського вторгнення досягла невідомого раніше рівня. Дещо інший розвиток подій можна спостерігати для ЄС. До 2014 року політичну кризу в Україні спричинили у першу чергу переговори про вступ до ЄС. Після цього відбулася низка подій, таких як провал угоди, Євромайдан і зміна влади Україні, що зрештою призвело до помітного падіння рівня політизації цієї організації. З 2020 року відбулося нове зростання кривої ЄС на графіку, хоча після російської агресії організація була меншою мірою в центрі уваги, ніж НАТО та ООН. Загалом, даний етап аналізу також забезпечує емпіричне підтвердження важливості криз як рушійної сили політизації.

Динаміка політизації міжнародних організацій у міжнародному порівнянні

Щоб мати можливість краще класифікувати динаміку і, насамперед, зниження політизації, а також відобразити особливості даного явища у країні, яка постраждала від серйозної кризи, ми порівнюємо видимість п'яти міжнародних організацій в українських ЗМІ (на прикладі УНІАН)

²⁹ Zürn, M., Tohki, A. and Binder, M. (2021), "The International Authority Database", *Global Policy*, Vol. 12 No. 4, pp. 430-442.

з їхньою видимістю у міжнародних ЗМІ. Гуттер та Крізі³⁰ уже вказували на кризові та регіональні відмінності політизації у своєму аналізі країн-членів ЄС. На рисунку 3 представлено діаграми за даними УНІАН у порівнянні з видимістю організацій (а саме пов'язаних з Україною згадок про міжнародні організації) у звітах міжнародних прес-агенцій за той самий період. Однак через різні бази даних ми не порівнюємо абсолютні показники, а лише простежуємо відносне зростання та зниження з часом.

Рисунок 3 показує, що наш аналіз міжнародної звітності також підтверджує припущення про прямо пропорційний зв'язок між виникненням політичної кризи та зростанням політизації міжнародних організацій. Однак існує очевидна різниця у порівнянні із україномовним джерелом. Ми можемо спостерігати, що дуже високий рівень політизації в міжнародному сприйнятті триває лише дуже короткий час і не призводить до сталої політизації. Це різко контрастує з результатами УНІАН, де хвилі політизації мають стійкий характер.

Цей стійкий характер відрізняється залежно від організації. Політизованість ОБСЄ та ООН у національних ЗМІ зменшувалася швидше, ніж НАТО. У міжнародному сприйнятті ці відмінності, характерні для окремих організацій, скоріше відображалися у різниці сили екстремальних коливань. Наприклад, НАТО та ЄС зафіксували найбільше зростання уваги у репортажах про Україну.

Це спостереження дозволяє нам краще зрозуміти зв'язок між кризою та політизацією, який досі недостатньо конкретизовано у літературі. На прикладі України наш аналіз показує, як стабільність уваги до міжнародних організацій у часи кризи відрізняється між регіонами, які безпосередньо постраждали від кризи, і тими, які спостерігають кризу ззовні. На міжнародному рівні політична криза викликає короточасний політизаційний шок. Оскільки міжнародна спільнота зазнає лише опосередкованого впливу, цей шок не призводить до тривалої уваги. Дану тенденцію різною мірою можна спостерігати в усіх досліджених організаціях. З цього можна зробити висновок, що у випадку міжнародної спільноти не так стабільність кризи, як скоріше інтенсивність шоку від політизації є вирішальною для сприйняття актуальності організацій. Нижче ми розглядаємо згадані відмінності, характерні для цих організацій.

Наші дані про НАТО показують, що на початку досліджуваного періоду міжнародні інформаційні агентства приділяли цій організації лише дуже незначну увагу. Перший політизаційний шок можна спостерігати у 2014 році. Зрозуміло, що відносне зростання уваги міжнародних ЗМІ є більшим, ніж в українському джерелі. Проте починаючи з 2015 року міжнародна зацікавленість тематикою НАТО у контексті України значно знизилась, на відміну від даних УНІАН. Рівень політизації впродовж перших років нашого періоду спостережень все ще залишається досить високим, але це не йде у порівняння із національною перспективою. До 2020 року увага міжнародних ЗМІ навіть знизилась до рівня 2013 року, поки не наступив другий політизаційний шок внаслідок російського вторгнення, який, у свою чергу, був більшим у відсотковому вираженні, ніж зростання кількості україномовних повідомлень.

На перший погляд, дуже схожа динаміка спостерігається і для ЄС, але більш детальний аналіз виявляє певні відмінності. Першопочатково низький рівень уваги міжнародних ЗМІ перервав перший шок у 2014 році. У наступні роки увага до ЄС знову падає до дуже низького рівня і значно зростає лише у 2022 році. На відміну від НАТО, зрозуміло, що другий шок для ЄС значно менший у відсотковому вираженні. Це може бути індикатором різної важливості тих чи інших організацій у різних політичних кризах. Тому у випадку російської загарбницької війни в Україні у 2022 році міжнародні ЗМІ приділяють більше уваги оборонному альянсу НАТО.

При аналізі ОБСЄ постає інша картина. У 2014 році на її діаграмі можна спостерігати політизаційний шок, а також закономірне падіння уваги, яке простежуємо і щодо інших організацій. Цікаво, що у випадку з ОБСЄ це зниження інтересу у міжнародних ЗМІ відбувається паралельно зі зниженням уваги до ОБСЄ відповідно до даних УНІАН. Як і у випадку з НАТО та ЄС, зниження політизації відбувається набагато швидше у порівнянні із національним контекстом. Однак варто зауважити, що раніше відзначений щодо НАТО та ЄС другий шок політизації у 2022 році тут не відбувся. Цю втрату важливості можна інтерпретувати як реакцію на провал місії ОБСЄ та політичний глухий кут всередині організації.

³⁰ Hutter, S. and Kriesi, H.-P. (2019), "Politicizing Europe in times of crisis", *Journal of European Public Policy*, Vol. 26 No. 7, pp. 996-1017.

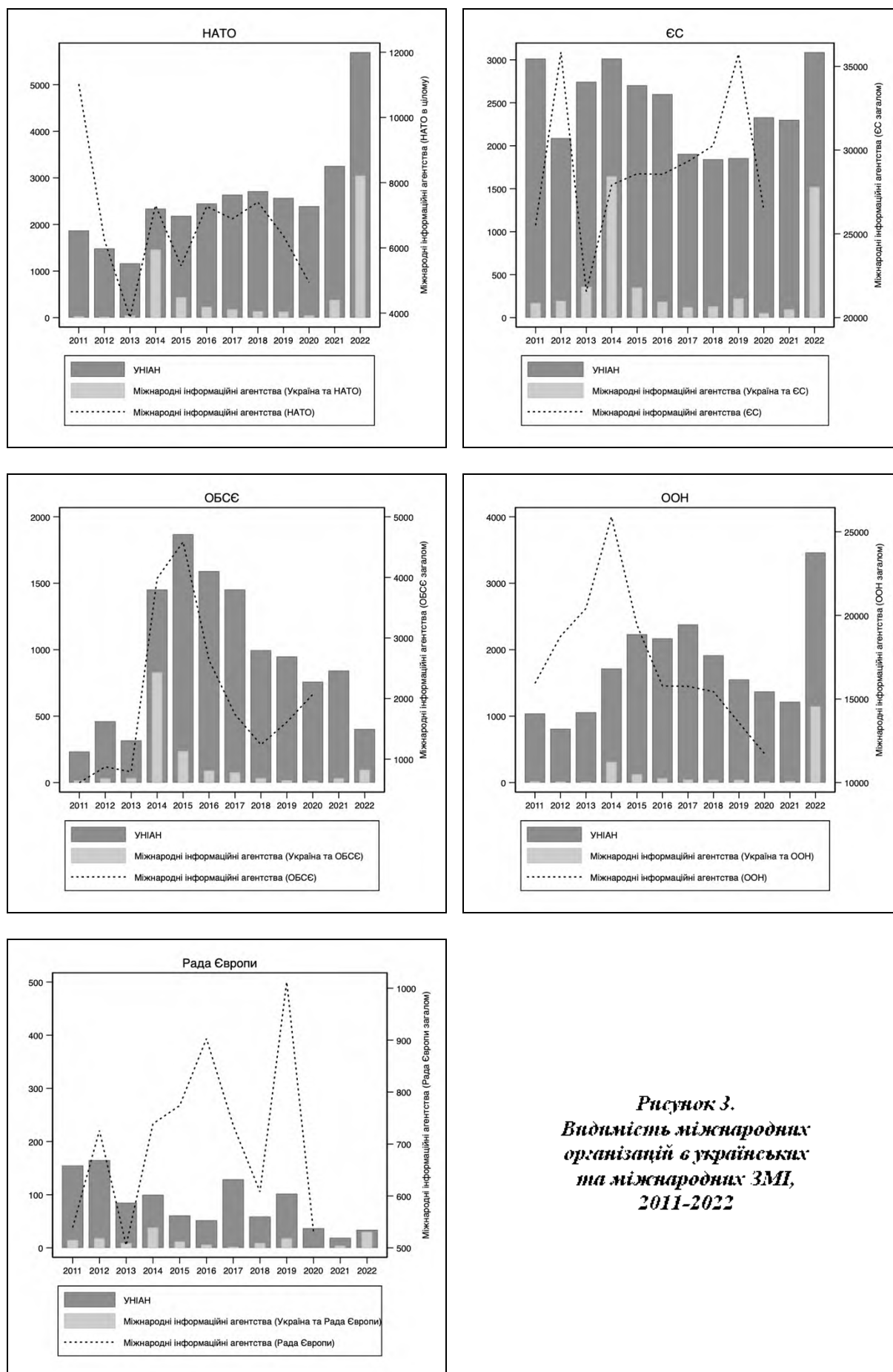

Рисунок 3.
Видимість міжнародних
організацій в українських
та міжнародних ЗМІ,
2011-2022

Міжнародна політизація ООН в контексті України також дещо особлива. Як і у випадку з організаціями, про які йшлося раніше, видимість ООН у пресі досить низька. Примітно, що явного політизаційного шоку в 2014 році не відбулося. Кількість повідомлень у міжнародних ЗМІ зростає, але значно менше, ніж про НАТО, ЄС чи ОБСЄ. Це можна пояснити тим, що до 2022 року українська криза сприймалася переважно як регіональна європейська криза, і лише з нападом Росії у 2022 році вона почала сприйматися як глобальна криза, яка привернула увагу ООН.

Щодо п'ятої організації, Ради Європи, то на міжнародному рівні відображено картину політизації, подібну до даних УНІАН: згадки про РЄ на стабільно вкрай низькому рівні. Незначні піки уваги також можна побачити в 2014 і 2022 роках, але їх масштаби не можна порівняти з даними, отриманими про попередні організації.

Порівняння української та міжнародної перспектив дозволяє краще оцінити сприйняття міжнародних організацій під час кризи. Політизація міжнародних організацій на національному рівні відзначається стабільністю, а також розширенням кола акторів, залучених до дебатов у суспільстві, яке постраждало від кризи. На відміну від цього, політизація міжнародних організацій у міжнародних медіа набуває принципово іншого характеру: їй передусім властиві короткочасні політизаційні шоки. Це дуже чітко демонструє різну динаміку політизації у суспільстві, яке безпосередньо постраждало від кризи, порівняно із суспільством, якого криза торкнулася лише опосередковано.

Наш аналіз показує, що останнім часом роль міжнародних організацій стає дедалі важливішою не тільки для української влади, але ця політична актуальність також відображається в сильній і, перш за все, стійкій політизації серед широкої української громадськості. Ймовірно, ці тенденції політизації також супроводжуються певними очікуваннями суспільства від відповідних організацій, що вони зроблять усе можливе в межах своєї компетенції для подолання кризи. Однак такі очікування можуть призвести до посилення критики роботи організацій і підриву їх легітимності, якщо успіх не матеріалізується, а очікування не виправдаються.

Висновки. Дослідження політизації міжнародних організацій в Україні дало можливість розширити теоретичні знання з цієї проблематики. Зокрема, було глибше розкрито питання про вплив екзистенційних криз на розвиток політизації, про відмінності у політизації залежно від статусу членства держави та формального авторитету організації, а також про специфіку політизації у національних та міжнародних ЗМІ. У нашому дослідженні ми зосередились на п'яти організаціях, пов'язаних із режимом європейської безпеки: ЄС, НАТО, ОБСЄ, ООН та Раді Європи. У результаті аналізу ми дійшли до наступних ключових висновків.

По-перше, авторитет міжнародних організацій відіграє важливу, але не завжди достатню роль у поясненні тенденцій політизації. Цей феномен можна спостерігати на прикладі високої політизованості НАТО в Україні, не зважаючи на низький офіційний авторитет організації. Ми також змогли показати, що відсутність членства в організації не обов'язково призводить до меншої політизації, про що свідчить інтенсивна політизація ЄС і НАТО в українському медійному просторі.

По-друге, не лише широко досліджені економічні кризи, а й кризи безпеки посилюють політизацію міжнародних організацій. Це можна проілюструвати тенденціями зростання та зниження видимості досліджуваних організацій. Порівняння українського та міжнародного дискурсів виявило чітку різницю в моделях політизації, а саме більшу стійкість політизації на національному рівні порівняно з короткостроковими політизаційними шоками у країнах, які менше постраждали від кризи. Якщо допустити, що політизація пов'язана зі зростанням вимог до міжнародних організацій, а також зі зростанням ризиків криз легітимності, то стабільно високий, але без короткотривалих загострень, тренд може мати суттєво інші наслідки для досліджених організацій.

References

1. Bexell, M., Jönsson, K. and Uhlin, A. (2022), *Legitimation and Delegitimation in Global Governance: Practices, Justifications, and Audiences*, Oxford University Press, Oxford.
2. Biermann, R. (2009), "NATO's institutional decline in post-Cold War security governance", Wagnsson, C., Sperling, J. & Hallenberg, J. (Ed.s), *European Security Governance*, Routledge, London, pp.40-60.
3. De Wilde, P. (2011), "No Polity for Old Politics? A Framework for Analyzing the Politicization of European Integration", *Journal of European Integration*, Vol. 33 No. 5, pp.559-575.
4. Dijkstra, H. and Debre, M. (2021), "Institutional Design for a Post-Liberal Order: Why Some International Organizations Live Longer Than Others", *European Journal of International Relations*, Vol. 27 No. 1, pp.311-339.
5. Galbreath, D. and Sauerteig, S. (2014), "Regime complexity and security governance", Sperling, J. (Ed.), *Handbook of governance and security*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, pp.82-97.
6. Haas, E. (1961), "International integration: The European and the universal process", *International Organization*, Vol. 15 No. 3, pp.366-392.
7. Herkenrath, M. and Knoll, A. (2011), "Protest events in international press coverage: An empirical critique of cross-national conflict databases", *International Journal of Comparative Sociology*, Vol. 52 No.3, pp.163-180.
8. Hutter, S. and Grande, E. (2014), "Politicizing Europe in the National Electoral Arena: A comparative Analysis of Five West European Countries, 1970–2010", *Journal of Common Market Studies*, Vol. 52 No. 5, pp.1002-1018.
9. Hutter, S. and Kriesi, H.-P. (2019), "Politicizing Europe in times of crisis", *Journal of European Public Policy*, Vol. 26 No. 7, pp.996-1017.
10. Nonhoff, M., Gronau, J., Nullmeier, F. und Schneider, S. (2009), „Zur Politisierung internationaler Institutionen: Der Fall G8“, *Zeitschrift für Internationale Beziehungen*, Bd. 16 Nr. 2, S.237-267.
11. Rauh, C. and Zürn, M. (2020), "Authority, Politicization, and Alternative Justifications: Endogenous Legitimation Dynamics in Global Economic Governance", *Review of International Political Economy*, Vol. 27 No. 3, pp.583-611.
12. Rixen, T. and Zangl, B. (2013), "The politicization of international economic institutions in US public debates", *Review of International Organizations*, Vol. 8, pp.363-387.
13. Schmidtke, H. (2019), "Elite legitimation and delegitimation of international organizations in the media: Patterns and explanations", *The Review of International Organizations*, Vol. 14 No. 4, pp. 633-659.
14. Schmitter, P.C. (1969), "Three Neo-Functionalist Hypotheses about International Integration", *International Organization*, Vol. 23 No.1, pp.161-166.
15. Sommerer, T. (2016), „Transnationale Zivilgesellschaft zwischen Dissidenz und Partizipation: Zum Zusammenhang von Protesten und der institutionellen Öffnung internationaler Organisationen“, *Zeitschrift für Internationale Beziehungen*, Bd. 23 Nr. 2, S.42–77.
16. Sommerer, T., Agné, H., Zelli, F. and Bart, B. (2022), *Global Legitimacy Crises: Decline and Revival in Multilateral Governance*, Oxford University Press, Oxford.
17. Zürn, M. (2014), "The Politicization of World Politics and its Effects: Eight Propositions", *European Political Science Review*, Vol. 6 No. 1, pp.47-71.
18. Zürn, M., Tohki, A. and Binder, M. (2021), "The International Authority Database", *Global Policy*, Vol. 12 No. 4, pp.430-442.